

Repercussió dels trastorns de l'aprenentatge en la salut infantojuvenil. Els pediatres som part de la solució

Grup de Treball de Trastorns d'Aprenentatge de la Societat Catalana de Pediatria

Bona part dels trastorns de l'aprenentatge (TA) tenen l'origen en els trastorns del neurodesenvolupament (TND) de base neurobiològica, amb un important component genètic. Destaquen tres grans grups: els trastorns específics de l'aprenentatge (dislèxia i discalculia), els trastorns per dèficit d'atenció-hiperactivitat (TDAH) i els trastorns del desenvolupament del llenguatge (TDL)¹⁻².

Els trastorns de l'aprenentatge es donen entre el 10 i el 15% de la població a tots els països del món, i condicionen que infants amb una intel·ligència normal, amb diverses habilitats completament normals o superiors, no puguin seguir els currículums escolars, sovint absurdament rígids, sobretot a nivell metodològic³⁻⁴.

Les xifres d'abandonament o fracàs escolar al nostre país tenen una relació directa amb la manera d'abordar la detecció, el diagnòstic i els ajuts als infants amb aquests tipus de dificultats, entre altres⁵⁻⁶. Però, en la majoria de casos, amb un abordatge adequat, senzill i econòmic, els TA són compatibles amb una formació acadèmica adequada, fins i tot amb batxillerat i estudis universitaris⁷.

A Catalunya, l'evolució en l'abordatge dels TA a l'escola en els darrers deu anys és molt escassa, tot i que s'han desenvolupat eines, protocols d'actuació i programes de formació als docents i als equips d'orientació psicopedagògica (EAP). O no es detecten, o bé si es detecten, el circuit per obtenir un diagnòstic és inexistent a nivell públic, i a l'escola no s'implementen els protocols que estan establerts.

Això és així malgrat que la Llei d'educació de Catalunya dona entitat pròpia als trastorns de l'aprenentatge i la comunicació⁸. Concretament, a l'article 82 de la LEC, resolució ENS/1544/2013, de 10 de juliol, de l'atenció educativa a l'alumnat amb trastorns de l'aprenentatge, en l'apartat de «Criteris d'organització dels centres per a atendre als alumnes amb trastorns d'aprenentatge o de comunicació relacionats amb l'aprenentatge escolar», s'explicita que:

1. *El projecte educatiu de cada centre ha d'incloure els elements metodològics i organitzatius necessaris per atendre adequadament els alumnes amb trastorns d'aprenentatge o de comunicació que puguin afectar l'aprenentatge i la capacitat de relació, de comunicació o de comportament.*
2. *L'administració educativa ha d'establir, per mitjà dels serveis educatius, protocols per a la identifica-*

ció dels trastorns d'aprenentatge o de comunicació i l'atenció metodològica adequada.

Malauradament, la detecció precoç, l'orientació i l'abordatge només s'aconsegueixen en un percentatge limitat d'infants que viuen en famílies amb recursos, i és pràcticament impossible per a un infant amb un trastorn de l'aprenentatge que visqui en una família d'un grup desfavorit.

La situació de molts infants en edat escolar amb problemes d'aprenentatge continua sent molt precària i no millorarà si no hi ha un canvi radical en les polítiques de salut i ensenyament per abordar aquesta «diversitat oblidada».

Què es necessitaria per millorar aquesta situació?⁹⁻¹⁰

- Formació del personal docent i sanitari ja des de les universitats o en els programes d'escolarització. El paper del pediatre d'assistència primària ha de ser molt més actiu del que és actualment.
- Implementació sistemàtica i obligatòria dels protocols validats científicament. És incomprendible que les normatives establertes se segueixin incomplint i ignorant.
- Xarxa assistencial pública d'ensenyament i sanitat coordinada, que permeti fer un diagnòstic precoç i implementar les mesures psicoeducatives.
- Control de qualitat dels procediments que se segueixen.

És imprescindible impulsar la formació d'una comissió multidisciplinària que treballi per canviar aquesta situació de manera urgent. S'hi han d'implicar diferents institucions públiques i els departaments d'Ensenyament, Salut i Benestar Social.

Ja fa dos anys que la Societat Catalana de Pediatria va crear el Grup de Treball de Trastorns d'Aprenentatge. Aquest grup de treball està integrat per professionals de diferents disciplines, de l'àmbit públic i privat, especialment compromesos perquè tingui lloc un canvi radical en l'abordatge d'aquests trastorns en el sistema d'ensenyament i salut de Catalunya: psicòlegs clínics, neuropsicòlegs, pedagogs, logopedes, mestres, professors i pediatres, psiquiatres i neuropediatres.

Estem treballant en la creació de protocols actualitzats, basats en l'evidència científica, perquè cap infant escolaritzat a Catalunya es pugui veure abocat al fracàs escolar per manca de diagnòstic o de tractament ade-

quat a les seves dificultats d'aprenentatge. Volem que el protocol de detecció pugui estar inclòs dins el Programa d'activitats preventives «Infància i Salut» del Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya, que està a punt de ser actualitzat.

Amb el coneixement científic actual, no hi ha cap motiu, i és inacceptable condemnar al fracàs escolar els infants, discriminats per variables individuals o per raons econòmiques.

**Anna Gatell Carbó, Anna Sans Fitó,
Vicente Morales Hidalgo i Alba Vergès Castells**

*com a representants del Grup de Treball de Trastorns
d'Aprenentatge de la Societat Catalana de Pediatria*

Barcelona, 2 de juliol de 2018

Bibliografia

1. Artigas-Pallarés J, Narbona J. Bases genéticas de la conducta. Trastornos del neurodesarrollo. Barcelona: Viguera Editores, 2011.
2. American Psychiatric Association DSM-V: Manual diagnóstico y estadístico de los trastornos mentales (5a ed.). Madrid: Editorial médica Panamericana, 2013.
3. Butterworth B, Kovas Y. Understanding Neurocognitive Developmental Disorders can improve Education for all. *Science*. 2013;340(6130):300-5.
4. Carballal Marino M, i col·l., en representació del Grupo de Trabajo de Psiquiatría Infantil de la Asociación Galega de Pediatría de Atención Primaria (AGAPap). Prevalencia de trastornos del neurodesarrollo, comportamiento y aprendizaje en Atención Primaria. *An Pediatr (Barc)*. 2018;89(3):153-161
5. Abandono educativo temprano por comunidad autónoma. 2016. Encuesta de población activa. INE. Eurostat; p. 24. Accesible a la xarxa [data de consulta 15-06-2018]. Disponible a: <https://www.mecd.gob.es/servicios-al-ciudadano-mecd/estadisticas/educacion/indicadores-publicaciones-sintesis/datos-cifras.html>
6. Sans A. ¿Por qué me cuesta tanto aprender? Barcelona: Editorial Edebé, 2008.
7. Roca E, Carmona J, Boix C, Colomé R, López-Sala A, Sanguinetti A, et al. El aprendizaje en la infancia y adolescencia: Claves para evitar el fracaso escolar. A: Cuadernos Faros. Hospital Sant Joan de Déu,. Accesible a la xarxa [data de consulta 15-06-2018]. Disponible a: https://faros.hsjobcn.org/sites/default/files/informe_faros_04_tot_cast_baixa.pdf
8. Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya, núm. 6419 - 17.7.2013 Departament d'Ensenyament. Resolució ENS/1544/2013, de 10 de juliol, de l'atenció educativa a l'alumnat amb trastorns de l'aprenentatge. Accesible a la xarxa [data de consulta 15-06-2018]. Disponible a: <http://portaldogc.gencat.cat/utillsEADOP/PDF/6419/1310190.pdf>
9. Lara Espinosa A, Díaz Aguilar MJ. ¿Qué debe saber el pediatra de Atención Primaria sobre trastornos del aprendizaje? A: AEPap, ed. 11º Curso de actualización en pediatría Madrid: Exlibris Ediciones, 2014; p.159-67.
10. Álvarez Gómez MJ, Crespo Eguílaz N. Trastornos de Aprendizaje en Pediatría de Atención Primaria. Sociedad de Pediatría de AP de Extremadura. Accesible a la xarxa [data de consulta 15-06-2018]. Disponible a: <https://www.spapex.es/pdf/aprendizaje.pdf>